

Участь жителів Розвадівської громади у визвольних змаганнях українського народу в ХХ ст.

Роман Сколоздра

Легіон УСС

Легіон УСС сформовано як добровільну формацію на початку вересня 1914 р. у Стрию.

Із перших днів у ньому служили уродженці нашої громади:

- Микола Величко з Держова
- Василь Мороз і Ярослав Кузьмич з Пісочної
- Василь Панчак з Надітичів.

Протягом 1914-1916 рр. Легіон УСС брав участь у численних боях з московськими військами на Східному фронті.

Восени 1916 р. залишки Легіону після запеклих боїв на Бережанщині **були відведені в околиці Миколаєва.**

Саме тоді створено дві відомі стрілецькі пісні:

1. *Бо війна війною, гайта-вйо, вісьта-вйо!*
2. *Як з Бережан до Кадри січовики манжали,
Там краялось серденько із горя й печалі.*

Вишкільні сотні Легіону розташовано у селах
Розвадів, Верин, Надітичі, Рудники.

Головне завдання Вишколу – бойова підготовка
новобранців.

Учасники підстаршинського курсу УСС в Розвадові

*На стрільниці
в Розвадові*

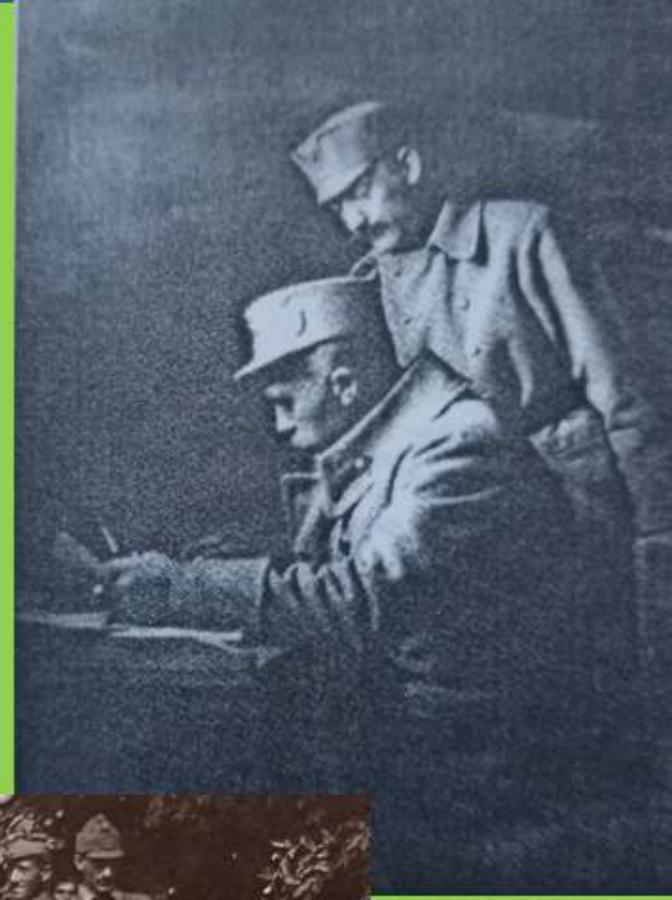

*Пробоєва сотня Богдана
Гнатевича в Надітичах*

*Курінний звіт УСС
у Верині*

Деякий час комandanтом
Вишколу
був отаман-майор Мирон
Тарнавський.

На світлині: Отаман Мирон
Тарнавський і четар Володимир
Старосольський у Розвадові

Старшини УСС в Розвадові

Кіш УСС або Запасна сотня розташовувався у селах
Пісочна і Черниця.

Головне завдання Коша - набір добровольців.

Отаман-майор Никифор Гірняк – командант Коша.

У 1917 р. січові стрільці у Пісочній збудували величний пам'ятник УСС.

За більшовицької влади його було зруйновано.

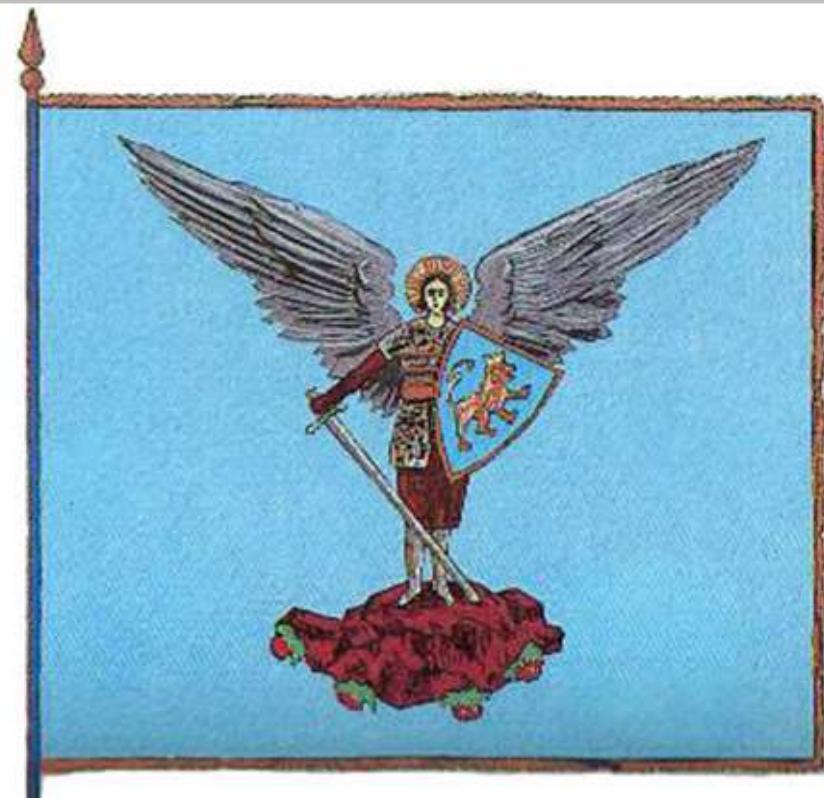
У 1989 р. Пісочненська громада відновила цей пам'ятник.

Восени 1917 р. було освячено ***два стрілецькі прапори***. Перший прапор виготовили січові стрільці і місцева молодь для розвадівської “ Просвіти ”. Його ***освячено 27 вересня 1917 р.***
У даний час він зберігається у розвадівській церкві.

Пропор Легіону УСС освятив митрополит Андрей Шептицький
28 жовтня 1917 р.

в околицях Розвадова в присутності німецького, австрійського
і стрілецького командування.

Митрополит Андрей
Шептицький посвячує
прапор УСС

Урочистий марш з
стрілецьким
прапором

Впродовж 1916-1919 рр. у селах нашої громади вінчалося 17 стрільців і старшин.

Так, 22 листопада 1916 р. у розвадівській церкві Воскресіння Христового вінчався **стрілецький лікар Родіон Сліпий** зі с. Заздрість на Тернопільщині.

До речі, він був двоюрідним братом майбутнього патріарха УГКЦ Йосифа Сліпого.

23 вересня 1917 р. у пісочненській церкві Успіння Пресвятої Богородиці вінчався *скульптор Михайло Гаврилко*.

Документ №76

Метрика вінчання. 23 вересня 1917 р.

Метрика вінчаних

1905-1913 pp.

23 вересня 1917 року.

Жених: Козак Михайло Омелянович Гаврилко, син бл. п. козака Омеляна Спиридоновича Гаврилка і козачки Марії Павлівни Домренко, хазяїнів, віросповідання греко-орієн.[тального] (православного. – Ред.), вільного стану, уроджений на хуторі Гаврилках, повіт Полтавський Полтавської губернії, замешканій в Коші УСС в Пісочній якоттар скульптор, 35 літ, холостяк.

Невіста: Олена Гордієвська, донька о. Порфирія Гордієвського, гр.-кат. (греко-католицького. – Ред.) пароха в Шманьківці, повіт Чортків, і блаженої пам'яті Михайліни з роду Глухих, уроджена в Шульганівці, повіт Чортків. Замешкала в Пісочній, 27 літ, холоста.

Свідки: д-р Н. [икифор] Гірняк, отаман Коша УСС, Микола Угрин-Безгришний, підхорунжий УСС.

Женихи представили метрики хрещення: жених від (нерозбірливо) з церкви [Свято]-Троїцької села Черкасівка (?) з д. [ня] 17/8.1899.

Невістка від гр. к. (греко-католицького. – Ред.) уряду парох. [ільного] в Шульганівці з 28/8.1917.

Представили від (нерозбірливо) мішаного віросповідання від Митрополичого Ординату ві Львові з д. [ня] 21/9.1917 [число] 4 250/с і розрішене від другої і третьої передшлюбної оповіді з д. [ня] 21/9.1917, 250/с заяву жениха щодо виховання дітей в вірі католицькій, а в кінці дозвіл від Команди Коша з д. [ня] 22/9.1917 на заключення супружества.

Від II і III дистензовано (видано дозвіл на вінчання. – Ред.) на підставі дозволу ц. к. (цісарсько-королівського. – Ред.) Міністерства він. [утрішніх] справ з д. [ня] 20/1.1917. №30984.

Вінчав Василь Кузьмич, парох місцевий.

Розшукав і переписав Роман Сколоздра.

Метрика вінчаних села Пісочна. – 1905 – 1944. – Рік 1917. – Ч. 2. – С. 37. Оригінал.
Рукопис.

Пізніше чекісти спалили М.Гаврилка у топці паровоза.

У червні 1918 р. у Вишкіл та Кіш УСС прийшов наказ переїхати до фронтових частин на Велику Україну.

7 червня 1918 р. у Верині відбулося **польове Богослужіння**, після чого стрільці залізницею від'їхали на Схід.

*З нагоди від'їзду
Роман Купчинський
написав пісню:
Зажурились галичанки
Та й на тую зміну,
Що відходять үсусуси
Та й на Україну.*

ЗУНР і УГА

У ніч на 1 листопада 1918 р. українці мирним шляхом перебрали у Львові владу в свої руки, але вже після обіду польські боївкари почали воєнні дії, які переросли у польсько-українську війну 1918-1919 рр. Незабаром проголошено ЗУНР і починається формування УГА. Столиці ЗУНР – Львів, Тернопіль, Станіславів.

В той час більшість території Миколаївщини входила до складу Жидачівського повіту.

У ніч на 1 листопада 1918 р. українці мирним шляхом перебрали владу в Жидачеві, а 3 листопада – в Миколаєві.

Вирішувалося 2 головних питання

Формування органів місцевої влади

Набір добровольців для військових дій у Львові

З 13 листопада почалася **мобілізація до УГА**, в якій лише з Розвадова воювали майже 80 стрільців і старшин:

Стрільці УГА
Василь Коваль і Федір Онішечко

Стрілець УГА
Григорій Данчевський
з Надітичів

Варто відзначити **сотника Василя Панчака з Надітичів**, який у Державному секретаріаті військових справ на чолі з Дмитром Вітовським очолював персональний відділ. Брав участь у боях на Великій Україні. Помер 1919 р. від тифу у Вінниці.

Онуфрій Шух з Розвадова, старшина Начальної Команди УГА. Помер 1919 р. від тифу у Вінниці.

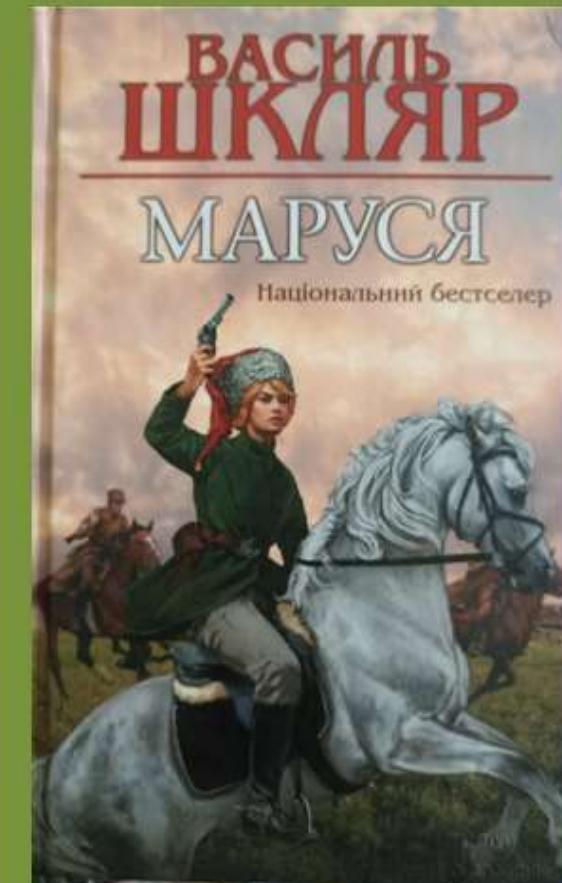
У середині травня 1919 р. польські війська перейшли у наступ. Після запеклих боїв під Миколаєвом українські відділи відійшли у бік Жидачева, Ходорова і Стрия.

На території наших сіл бої з поляками у травні 1919 р. не було.

Про те, як воювала УГА проти більшовиків і денікінців розповідається у романі "Маруся" відомого письменника В. Шкляра.

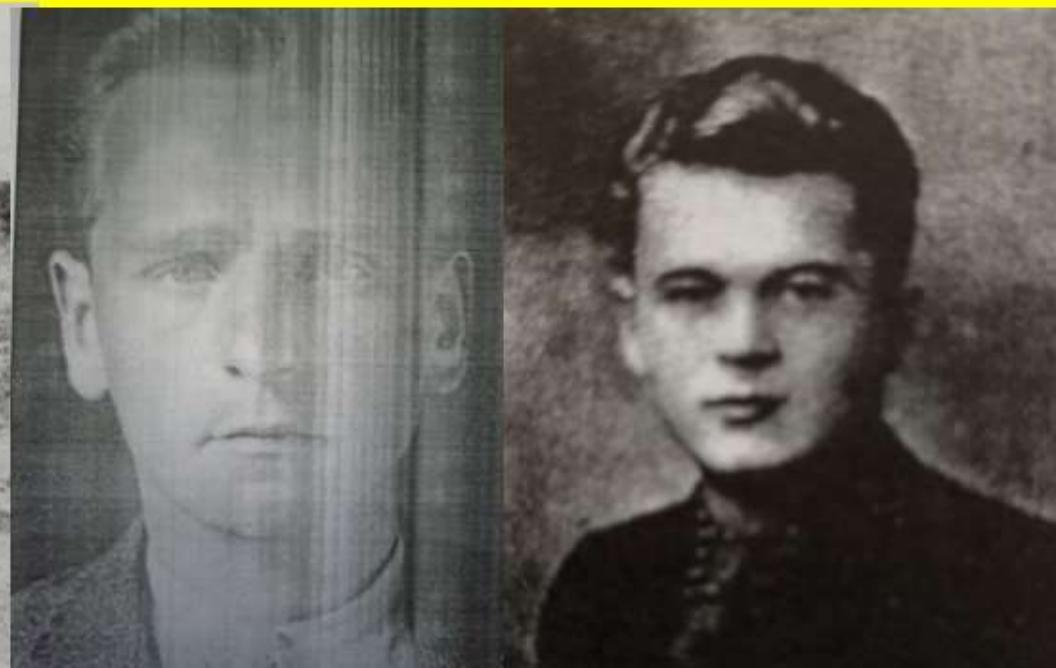
Серед героїв роману – уродженці наших сіл: священник Михайло Якубів з Розвадова, старшини Василь Панчак і Онуфрій Шух, Проців з Надітичів та інші.

Одним із наукових консультантів письменника був і я, Роман Сколоздра.

Підпільна діяльність ОУН

У 20-30 рр. ХХ ст. українці Галичини і Волині в умовах польської окупації продовжували боротьбу за власну державу. Керували цією боротьбою УВО, а потім ОУН на чолі з Євгеном Коновальцем. Членами ОУН були Андрій Данчевський з Надітичів, Осип Каравеєвський з Держова, Микола Петерко з Розвадова та інші.

Набагато більше наших земляків стали членами ОУН, особливо після трагічних подій кінця 1932 р., коли на околиці Верина польською поліцією було затримано відомих **бойовиків ОУН Василя Біласа і Дмитра Данилишина**. На місці їх затримання в 1933 р. і 1934 р. було встановлено пам'ятні хрести, знищенні поліцією та їхніми прислужниками.

В грудні 1934 р. заарештовано майже 30 членів ОУН. Їх засудили у Веринській справі на різні терміни ув'язнення. На місце заарештованих прийшли нові члени ОУН.

Про діяльність підпільних п'ятірок ОУН свідчать **документи польської поліції**. 1936-1939 рр. члени ОУН провели численні акції на території своїх сіл, про що свідчать документи польської поліції.

У вересні 1939 р. з початком німецько-польської війни, члени ОУН підняли справжні повстання в Галичині та на Волині, в тому числі на Миколаївщині та на Стрийщині.

Центр повстання на Миколаївщині – с. Надітичі.

На придушення повстання польська влада кинула відділи поліції та осадників із Жидачева, саперний батальон із Стрия і навіть кавалерійський відділ із Бережан. В результаті запеклого бою карателі тільки убитими втратили 42 вояків.

Повстанці відступили, а карателі спалили Надітичі, Верин, частково Крупсько та інші села.

ЗБРОЙНА БОРОТЬБА УПА І ПІДПІЛЛЯ ОУН

ЗАГАЛЬНІ ВТРАТИ ЗАГИБЛИХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ РОЗВАДІВСЬКОЇ ГРОМАДИ

Верин	18
Держів	17
Київець	30
Крупсько	23
Надітичі	39
Пісочна	27
Розвадів	45
Черниця	13
РАЗОМ	212 осіб
<i>Всього по Миколаївщині</i>	<i>1300 осіб</i>

14 жовтня 2012 року у Миколаєві освячено пам'ятник Провідникові ОУН Степану Бандері. На пам'ятній таблиці виписано прізвища 42 керівників ОУН районного, надрайонного, окружного та краївого рівня, уродженців Миколаївщини, у тому числі **15 з нашої громади.**

Керівники ОУН і командири УПА з Миколаївщини

Богдан Ярослав-«Рамзенко»	с. Розділ	1915-1953
Вовчук Іван-«Граб»	с. Горине	1886-1955
Гнатківський Андрій-«Чинар»	с. Держів	1921-1947
Горчин Михайло-«Грузин»	с. Велика Боля	1920-1948
Гринів Роман	с. Верин	1911-1941
Грица Юрій-«Юрко»	с. Надіївичі	1925-1950
Данчевський Анатолій-«Демко»	с. Радовичі	1910-1938
Деденко Богдан-«Чорний»	с. Демня	1912-1952
Даницира Ярослав-«Мисик» «Чубай»	м. Миколаїв	1921-1946
Дзорак Дмитро-«Піріг»	с. Рудники	1924-1951
Ільянуць Михайло-«Ципка»	с. Держів	1905-1944
Карачевський Осип-«Свобода»	с. Більче	1915-1950
Карпин Олекса-«Хмара»	с. Розсадів	1920-1941
Кідай Богдан	с. Красів	1899-1989
Косут (Герасимович) Анна-«Дзвінчук»	с. Рудники	1914-1949
Кончаківський Петро-«Байрак», Федір	м. Миколаїв	1919-1945
Корда Дмитро-«Ківат»	с. Цеблів	1911-
Корецький Ярослав-«Скіль»	с. Кийвець	1915-1949
Любак Зіновій-«Демян»	с. Рибагів	1909-1974
Майкіут Григорій-«Сокія»	с. Надіївичі	1906-1963
Максимів Онуфрій-«Кривоніс»	с. Надіївичі	1910-1950
Матлаш Омелян	м. Миколаїв	1910-1979
Мельничин Микола-«Кірам»	м. Миколаїв	1914-1944
Одворіт Василь	с. Верин	1912-1950
Паладович Михайло-«Карпатський»	с. Розсадів	1911-1947
Паньків Іван-«Язір»	с. Рудники	1920-1950
Петерко Микола-«Мостовий»	м. Миколаїв	1913-1987
Підгородецький Онуфрій-«Швейк»	м. Миколаїв	1911-2004
Пронівік Евген-«Ярема», «Чорнота»	с. Греське	1908-1989
Пронівік Ярослав-«Самсон»	с. Радовичі	1931-1951
Рах Ярослав-«Мортек»	с. Стільсько	1921-1944
Савіна Семен-«Сокія», «Рум»	с. Верин	1919-1987
Сидор Демян-«Дівінник»	с. Надіївичі	1916-1950
Скомоздра Василь-«Грабенко»	с. Більче	1922-1946
Федів Іван-«Іскра»	м. Миколаїв	1921-1952
Федори Орест-«Ікар»	с. Рудники	1916-1950
Хомчак Михайло-«Владко»	с. Ляцьке	1920-1950
Чепк Іван-«Ліс»	с. Розсадів	1910-1944
Шатинський Петро-«Крук»	с. Радовичі	1921-1950
Шемелетень Микола-«Дуб»	с. Верин	1920-1948
Ярошин Яків-«Вір»	с. Березівці	1907-1943
Михайлів Теофіль-Володимир-«Зенко»	м. Миколаїв	1912-1945
Мітрінга Іван-Гадей-«Сергій Орелюк»		
Стадник-Шлемко Ірина-«Рута»		

Верин

Паньків Іван – “Явір”, сотенний УПА з 1944 р., поручник УПА. Командував сотнею у боях з відділами Армії Крайової, німецькими та більшовицькими загарбниками. Керував розгромом карального відділу німців у Верині у червні 1944 р. Загинув 4 травня 1950 р. у бою з відділом МГБ між селами Ілів – Малехів.

Сколоздра Василь – “Грабенко”, сотенний УПА на Волині, поручник УПА, командир Городоцького тактичного відтинку УПА “Асфальт”. Особистий охоронець Степана Бандери у Мюнхені.

Надітичі

Грица Юрій-Андрій – “Юрко”, надрайонний провідник ОУН Стрийщини в 1949-1950 рр. Загинув в бою з МГБ 19 березня 1950 р. у Стрию.

Мельничин Микола – “Кірам”, член ОУН, заступник командира сотні “Явора”. Загинув 12 грудня 1950 р. поблизу Болехова у бою з МГБ.

Федів Іван – “Іскра”, член ОУН, бувавний УПА, секретар Львівського краївого проводу ОУН. Загинув 4 травня 1950 р. між селами Малехів-Ілів.

Держів

Карачевський Осип – “Свобода”, член ОУН, побратив С. Бандери, військовий референт краївого проводу. Загинув у німецькому концтаборі.

Розвадів

Корда Дмитро – “Кінаш”, член ОУН, чотовий УПА на Волині. Загинув у бою з більшовицькими партизанами на Волині в 1943 р.

Петерко Микола – “Мостовий”, член УВО, член ОУН. Окружний референт СБ Дрогобиччини. Загинув у бою 3 червня 1947 р. поблизу с. Нижня Стинава.

З Розвадова походили прямі предки Романа Шухевича. У 1997 р. я дослідив метричні книги з Розвадівської церкви і встановив детальний родовід Шухевичів, починаючи з початку XVIII ст.

Шухи-Підцерковні – давні жителі Розвадова. Наймолодший син Івана Шуха-Підцерковного Євстахій закінчив теологічні студії у Львові. Там він записався як шляхтич на прізвище Шухевич, оскільки його мати Анна Данчевська була з давнього українсько-польсько-татарського шляхетського роду.

Євстахій отримав парафію на теперішній Франківщині. Саме від нього пішла знаменита родина Шухевичів.

Впродовж 1944-1949 рр. Роман Шухевич неодноразово бував у Миколаївсько-Ілівських лісах, де проводив підпільні зустрічі та наради.

Особистим охоронцем

Р. Шухевича

був **Іван-Проців "Рибак"**
з Надітичів, який загинув
у 1945 р. на Тернопільщині.

67 років родина не знала про
його долю.

У 1948 р. Роман Шухевич відправив у Мюнхен до С. Бандери спеціальну кур'єрську групу, до складу якої включив найкращих бойових командирів УПА, яких він знов по батальйону “Нахтігаль”: *сотенного “Явора”, сотенного “Грабенка”, заступника сотенного “Кірама”, сотенного Михайла Горчина “Грузина”*, родом з Великої Волі, командира сотні “Бойки” ім. Б. Хмельницького на Сколівщині і ще двох підпільників. На території Чехословаччини троє останніх загинули, а троє перших щасливо добралися до Мюнхена і передали важливі документи для С. Бандери і багато усної інформації

Восени 1949 р. “Явір” і “Кірам” десантувалися з літака в Крупському лісі, мали зустріч з Р. Шухевичем і передали йому документи від С. Бандери.

Перший зліва:

***Михайло Горчин-
“Грузин”***

Список використаної літератури

1. Коваль Р. Михайло Гаврилко: і стеклом, і шаблею. Історичний нарис. – Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”, Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика”, 2011.
2. Мала фотоенциклопедія Українських Січових Стрільців. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2004.
3. Метрика вінчаних села Розвадова. 1877-1927. – с. 146.
4. Метрика вінчаних села Пісочна. 1905-1944. – с.37.
5. Миколаївщина. Збірник наукових статей. Том 1. – Львів, 1998.
6. Миколаївщина. Збірник наукових статей. Том 2. – Львів, 2002.
7. Мороз В., Сколоздра Р. Стойть символічна могила. – Громада (Миколаїв), 7.06.2011.
8. Мороз В., Сколоздра Р. “Рибак” з Надітичів. – Заграва (Стрий), квітень 2012.
9. Павлишин О. Львівщина в добу ЗУНР (1918-1919). – Львів: Літопис, 2008.
10. Сколоздра Р. Андрій Данчевський – “Демко”. – Заграва (Стрий), червень 2012.
11. Сколоздра Р. Миколаївщина у визвольних змаганнях 1914-1920 рр. (Миколаївщина. Том 4). – Львів, 2007.
12. Сколоздра Р. Побратими Бандери. – Громада (Миколаїв), 2.07.2008.
13. Сколоздра Р. Роман Шухевич і Миколаївщина. – Громада (Миколаїв), 6.07.2007.
14. Сколоздра Р. Сотник УПА Іван Паньків, псевдо “Явір”. – Громада (Миколаїв), 10.04.1997.
15. Сколоздра Р. Сотник УПА Іван Паньків (“Явір”). – Вісник Розділля, 13.06.1998.
16. Сколоздра Р. Сотник УПА Василь Сколоздра (Псевдо “Грабенко”). – Вісник Розділля, 20.06.1998.
17. Українські січові стрільці, 1914-1920 (За ред. Б. Гнаткевича та ін.) – Львів, 1991.